

οὐ
ἀλλ' ὅτι
το μὲν τοῖν ὕνα
ὡς οὕτως ἐδεδηκέναι
ὑποθῆναι ὅτι δὲ ἐν ἡν
ὑπὸ ἀποδείξει τὴν μάστιγιν
κατὰ τὴν δύναμιν τὰ ἀνείηται
ἡν μὲν ὑποθῆναι τοῖς αὐτοῖς ἀποδεί
ξει τὰ αὐτὰ ἀλλοιοῦται τὰ
τοῖς αὐτοῖς τετραχῆναι ὡς
ἀλλ' ὅτι ἡ φύσις ἐν τῇ τῇ
ἐν τῇ τῇ

ἡ
τοῖς αὐτοῖς τοῖς αὐτοῖς
ὡς
τοῖς αὐτοῖς τοῖς αὐτοῖς
τοῖς αὐτοῖς τοῖς αὐτοῖς

Mitul Peșterii

**Extras din "Republica" lui Platon
Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986**

Imagine– "Republică" Plato._Oxy._LII_3679

Manuscript original

“Socrate: Asemuiește firea noastră în privința educației și a lipsei de educație cu următoarea întâmplare: iată mai mulți oameni aflați într-o încăpere subpământeană, ca într-o peșteră, al cărei drum de intrare dă spre lumină, drum lung față de lungimea întregului peșterii. În această încăpere ei se găsesc, încă din copilărie, cu picioarele și grumazurile legate, astfel încât trebuie să stea locul și să privească într-o singură direcție, fără să-și poată roti capetele din pricina legăturilor. Lumina vine de sus și de departe, de la un foc aprins înapoia lor; iar între foc și oamenii legați este un drum așezat mai sus, de-a lungul căruia, iată, e zidit un mic perete, așa cum este, să zicem, paravanul scamatorilor, pus dinaintea celor ce privesc, deasupra căruia își arată ei scamatoriile.”

Glacon: Văd.”

Socrate: Mai încearcă să vezi și că, de-a lungul acestui perete, niște oameni poartă felurite obiecte care depășesc în înălțime zidul, mai poartă și statui de oameni și alte făpturi de piatră sau lemn, lucrate în chipul cel mai divers. Iar dintre cei care le poartă, unii scot sunete, alții păstrează tăcerea.

Glaucón: Ciudată imagine și ciudați sunt oamenii legați!

Socrate: Sunt asemănători nouă. Căci crezi că astfel de oameni au văzut, atât din ei înșiși cât și din ceilalți, altceva decât umbrele care cad, aruncate de foc, pe zidul dinaintea lor?

Glaucón: Cum ar putea vedea altceva dacă întreaga viață sunt siliți să-și țină capetele nemișcate?

Socrate: Iar dacă ei ar fi în stare să stea de vorbă unii cu alții, nu crezi că ar socoti că, numind aceste umbre pe care le văd, ei numesc realitatea?

Glaucón: Necesar.

Socrate: Și ce-ar face dacă zidul de dinainte al închisorii ar avea ecou? Când vreunul dintre cei ce trec ar emite vreun sunet, crezi că ei ar socoti emisiunea sunetului fiind altceva în afara umbrei ce le trece pe dinainte?

Glaucón: Pe Zeus, nu cred!

Socrate: În general deci, asemenea oameni nu ar putea lua drept adevăr decât umbrele lucrurilor.

Glaucón: E cu totul obligatoriu.

Socrate: Privește acum în ce fel ar putea fi dezlegarea lor din lanțuri și vindecarea de lipsa lor de minte: atunci când vreunul dintre ei s-ar pomeni dezlegat și silit deodată să se ridice, să-și rotească grumazul, să umble și să privească spre lumină, făcând el toate acestea ar resimți tot felul de dureri. Iar din pricina strălucirii focului n-ar putea privi direct acele obiecte, ale căror umbre le văzuse mai înainte. Ce crezi că ar zice dacă cineva i-ar spune că ceea ce văzuse până atunci nu erau decât deșertăciuni, dar că acum se află mai aproape de ceea-ce-este și că, întors către ceea-ce-este, vede mai conform cu adevărul? În plus, dacă arătându-i fiecare dintre obiectele purtate, l-ar sili prin întrebări să răspundă ce anume este lucrul respectiv, nu crezi că el s-ar putea afla în încurcătură și că ar putea socoti că cele văzute mai înainte erau mai adevărate decât cele arătate acum?

Glaucón: Ba da.

Socrate: Iar dacă l-ar sili să privească spre lumina însăși, nu crezi că l-ar dura ochii și că ar da fuga îndărăt, întorcându-se spre acele locuri pe care poate să le vadă și le-ar socoti pe acestea în fapt, mai sigure decât cele arătate?

Glaucón: Chiar așa!

Socrate: Dar dacă cineva l-ar smulge cu forța din locuința aceasta, ducându-l pe un suiș greu și pieptiș, nedându-i drumul până ce nu l-ar fi tras la lumina soarelui, oare nu ar suferi și nu s-ar mânia că e tras? Iar când ar ieși la soare, nu i s-ar umple ochii de strălucire, astfel încât nu ar putea vedea nimic din lucrurile socotite acum adevărate?

Glaucón: N-ar putea să le vadă, cel puțin pe moment.

Socrate: Cred că ar avea nevoie de obișnuință, dacă ar fi ca el să vadă lumea de sus. Iar mai întâi, el ar vedea mai lesne umbrele, după aceea oglindirile oamenilor și ale lucrurilor, apoi în sfârșit lucrurile în sine. În continuare i-ar fi mai ușor să privească în timpul nopții ceea ce e pe cer și cerul însuși, privind deci lumina stelelor și a lunii mai curând decât soarele și lumina sa în timpul zilei.

Glaucón: Cum de nu.

Socrate: În sfârșit el va privi soarele. Nu în apă, nici reflexiile sale în vreun alt loc străin, ci l-ar putea vedea și contempla așa cum este.

Glaucón: Necesar.

Socrate: După aceasta, ar cugeta în legătură cu soarele, cum că acesta determină anotimpurile și anii, că el cârmuiește totul în lumea vizibilă, fiind într-un fel răspunzător și pentru imaginile acelea văzute de ei în peșteră.

Glaucón: E clar că aici ar ajunge, după ce va fi străbătut toate celelalte etape.

Socrate: Atunci nu crezi că dacă omul acesta și-ar aminti de prima sa locuință, de "înțelepciunea" de acolo, ca și de părtașii săi la lanțuri, el s-ar socoti pe sine fericit de pe urma schimbării, iar de ceilalți i-ar fi milă?

Glaucón: Cu totul.

Socrate: Iar dacă la ei ar exista laude și cinstiri și s-ar da răsplată celui mai ager în a vedea umbrele ce trec alături și care își amintește cel mai bine cele ce de obicei se preced, se succed sau trec laolaltă și care, în temeiul acestor observații, ar putea cel mai bine să prezică ce urmează în viitor să se mai întâmple, ți se pare oare că omul nostru ar putea să poftască răsplățile acelea și să-i invidieze pe cei onorați la ei și aflați la putere?

Sau ar simți ce spune Homer, voind nespus "mai degrabă argat să fie pe pământ la cineva neînsemnat, sărman și fără de stare", consimțind să pățească orișice mai degrabă decât să aibă părerile de acolo și să trăiască în acel chip?

Glaucon: Așa cred și eu.

Socrate: Mai gândește-te și la următorul aspect: dacă acel om, coborând, s-ar așeza iarăși în același loc de unde a plecat, oare nu ar avea ochii plini de întunecime, sosind deodată dinspre lumea însorită?

Glaucon: Ba da.

Socrate: Iar dacă el ar trebui din nou ca, interpretând umbrele acelea, să se ia la întrecere cu oamenii ce au rămas întotdeauna legați și dacă ar trebui să o facă chiar în clipa când nu vede bine, înainte de a-și obișnui ochii, iar dacă acest timp cerut de reobișnuire nu ar fi cu totul scurt, oare nu ar da el prilej de râs? Și nu s-ar spune despre el că, după ce s-a urcat, a revenit cu vederea coruptă și că, deci, nici nu merită să încerci a sui? Iar pe cel ce încearcă să-i dezlege și să-i conducă pe drum în sus, în caz că ei ar putea să pună mâinile pe el și să-l ucidă, oare nu l-ar ucide?

Glaucon: Ba chiar așa.

Socrate: Iată dragă Glaucon imaginea care trebuie, în întregime pusă în legătură cu cele zise mai înainte: domeniul deschis vederii e asemănător cu locuința-închisoare, lumina focului din ea – cu puterea soarelui. Iar dacă ai socoti urcușul și contemplarea lumii de sus ca reprezentând suișul sufletului către locul inteligibilului, ai înțelege bine ceea ce eu nădăjduiam să spun, de vreme ce așa ceva ai dorit să asculți. Dacă nădejdea aceasta e îndreptățită, Zeul o știe. Opiniile mele însă acestea sunt, anume că în domeniul inteligibilului, mai presus de toate este ideea Binelui, că ea este anevoie de văzut, dar că, odată văzută, ea trebuie concepută ca fiind pricina pentru tot ce-i drept și frumos; ea zămislește în domeniul vizibil lumina și pe domnul acesteia, iar în domeniul inteligibilului chiar ea domnește, producând adevăr și intelect; și iarăși cred că cel ce voiește să facă ceva cugetat în viața privată sau în cea publică, trebuie s-o contemple.

Glaucon: Sunt de aceeași părere, în felul în care pot.

Socrate: Atunci fii de acord și cu lucrul care urmează și nu te mira că cei care ajung aici nu vor să se îndeletnicească cu afacerile omenești, ci mereu sufletele lor cată în sus, fapt firesc dacă aceasta se întâmplă după chipul imaginii înfățișate mai înainte.

Glaucon: E firesc.

Socrate: Dar crezi că e de mirare, dacă cineva, sosind de la contemplarea divinului la cea a lucrurilor omenești, se poartă cum nu trebuie și se face de râs, având vederea încă slabă? Ți se pare de mirare că, înainte de a se obișnui îndeustător cu beznă din lumea de aici, este silit, pe la tribunal sau pe aiurea, să se confrunte cu umbrele dreptății, sau cu statuile de la care provin umbrele și să se ia la întrecere cu alții în legătură cu acest subiect și în felul în care sunt înțelese toate acestea de către oameni ce n-au văzut niciodată dreptatea însăși?

Glaucon: Nu este deloc de mirare.

Socrate: Dar dacă lumea ar avea minte și-ar aminti că există două feluri de slăbire a vederii, provenind de la două feluri de pricini: o dată a celor ce vin de la lumină la întuneric, apoi a celor ce vin de la întuneric la lumină.

Ar putea atunci gândi că același lucru se petrece și cu sufletul, atunci când l-ar vedea tulburat și incapabil să vadă ceva; n-ar trebui să râdă necugetat, ci s-ar cădea să cerceteze dacă nu cumva, venind sufletul de la o viață mai luminoasă, nu e pătruns de întuneric datorită neobișnuinței; sau dacă, dimpotrivă, sosind de la mai multă neștiință înspre o viață mai luminoasă, nu s-a umplut de o mai mare strălucire. Astfel, pe cel dintâi l-ar socoti fericit pentru ceea ce i s-a întâmplat și pentru ceea ce a trăit, în timp ce pe celălalt l-ar socoti vrednic de milă. Iar dacă totuși ar voi să râdă de acesta din urmă, ar fi mai puțin ridicol să râdă de el, decât de cel care sosește de sus, de la lumină.

Glaucon: Foarte corect ceea ce spui.”

Dialogul continuă...